

Rupsen en vlinders van het Eikenblad
(*Gastropacha quercifolia*)

Foto's:
Judith Bouma

buitenlamp in Dokkum. De determinatie van *Eupithecia pusillata* lieten we ook verifiëren via de mail door Rob de Vos.

Met de lunch was het gezellig praten. Gerrit vertelde dat op oudejaarsavond (2011) hij buiten bij de schuur de bijzondere zwartvlekwinteruil (*Conistra rubiginosa*) had waargenomen. Op 13 november 2010 had Kees Smit ook al deze uil bij de buitenlamp in Dokkum op de foto gezet.

Zwartvlekwinteruil (*Conistra rubiginosa*)
foto Kees Smit

Bleke grasworteluil (*Apamea lithoxylaea*)
foto Kees Smit

De meegenomen macrovlinders *Acronicta psi/tridens*, *Mesapamea didyma/secalis* en *Amphipoea fucosa/lucens/oculea* en enkele *Eupithecia*'s zullen later in de week erna door genitaalonderzoek door Jannie op naam worden gebracht. We kunnen terugkijken op een leerzame en gezellige determinatiedag.

Het zeer zeldzame Eikenblad   Judith Bouma

Onder de leden van de Vlinderwerkgroep Friesland is het merendeel “nachtvlinderaar”, uiteraard vaak naast het dagvlinderen. Vol verbazing hoor ik de nachtvlinderaars soms aan. Dat ene kleine macrovlindertje, zeldzaam of niet, de Latijnse naam wordt als vanzelfsprekend uit de mouw geschud. Nederlandse namen worden niet gebruikt om de simpele reden dat ze die gewoon niet hebben. Het gaat om duizenden nachtvlinders van microscopisch klein tot enorme

exemplaren zoals veel mensen ze nooit zagen. Daarentegen zijn de dagvlinders in aantal bijna lachwekkend zo weinig, en dan nog zijn de blauwtjes soms erg lastig uit elkaar te houden. Als ik dan de nachtvlindertjes zie die in mijn ogen zo enorm veel op elkaar lijken, respect ...

Het nachtvlinderen is toch een hele andere discipline in de vlinderwereld en helaas weinig bekend bij de overgrote meerderheid van de bevolking. De (landelijke) nachtvlindernachten worden steeds beter bezocht, er gaat een wereld open voor velen. Vooral de pijlstaarten stelen de show. De nachtvlinders die bij mij de show stelen zijn de rupsen van de nachtvlinders. Geen lampen nodig, geen witte lakens en geen generatoren. Wel een frisse kijk in de struikjes, op boompjes en in planten. In het Fochteloërveen liep ik “vroeger” voorbij aan de rupsen, sterker nog, ik zag ze gewoon niet eens. Met het meer bezoeken van het veen kwamen details tevoorschijn, waaronder de rupsen. Maar na een excursie van de vlinderwerkgroep viel ik van de ene in de andere verbazing. De rupsen werd ik op gewezen en sindsdien is mijn zoekbeeld ook veranderd. Nu zie ik ook rupsen met mijn rondje veen. De eerste rups die werkelijk indruk maakte was de rups van het Eikenblad (*Gastropacha quercifolia*), een joekel zoals ik nooit eerder zag! Een kleine tien centimeter en een erg druk getekend beest. (foto blzd. 18)

Sindsdien “heb ik wat” met de Eikenbladrupsen, erg indrukwekkend. Ook in de winter wil ik er weleens eentje aantreffen op een takje, maar hier gaat het zoeken naar een speld in een hooiwagen zeker op. De rupsen leven van september tot juni. In de winter zijn ze erg klein, pas in het voorjaar gaat de ontwikkeling verder. De camouflage is geweldig van zowel de rups, in alle stadia, als de vlinder. Het uiterlijk van de rups kan erg variëren, na elke vervelling is het toch weer een andere rups om te zien. De enige duidelijke herkenning zijn bij het tweede en derde segment de blauwzwarte dwarslijnen. De rupsen zijn van lichtbruin tot druk gespikkeld met witte en rode kleuren op een ook gespikkelde zwarte basis en kunnen tot een centimeter of acht worden. Sinds mijn eerste waarneming van deze zeer zeldzame soort ben ik er meer en meer op gaan letten. In de negen jaar dat ik nu monitoor in het veen, zie ik ze in aantal snel teruglopen. Niet dat het vol zat, maar meerdere Eikenbladrupsen op een dag was geen uitzondering.

De laatste jaren zie ik er weleens één, dit jaar tot mijn grote spijt zelfs niet eentje! Vooral op de jonge Wilgjes, Lijsterbes en de jonge Vuilboompjes (Sporkehout) tref ik ze aan. Helaas moeten veel bomen plaatsmaken voor hoogveenmossen en daar horen de veel vocht opnemende bomen niet thuis. Tot mijn spijt kent de Natura2000 rode lijst soort geen nachtvlinders en dus tellen ze simpelweg niet mee. Alleen al voor de Eikenbladeren zouden er zeker veel jonge boompjes moeten blijven staan, want ze kunnen dan niet “lijstwaardig” zijn, maar zeer zeldzaam zijn ze zeker!

Zodra de verpoping heeft plaatsgevonden komt er een pracht van een nachtvlinder tevoorschijn, eveneens gecamoufleerd. In rust zittend op een takje

lijkt het op een paar dode eikenblaadjes, waaraan deze dan ook zijn naam te danken heeft. De rupsen zijn enorm, maar de vlinders kunnen ook groot zijn. De voorvleugel wijdte kan variëren van zo'n 30 tot ongeveer 80 mm. Het vrouwtje kan zelfs tweemaal zo groot zijn als het mannetje. De vlinders zijn bruin met een geschubde rand. (foto blzd. 18)

Ik trof ze een keer parend aan, een heel bijzonder moment. Sowieso omdat de vlinders nauwelijks overdag waar te nemen zijn, laat staan parend ... (Foto blz 18). De vlinders leven maar een hele korte periode omdat ze geen voedsel tot zich nemen.

Misschien dat ik dit jaar toch eens een dag ga besteden aan de zoektocht van de rupsen van het Eikenblad, ze zijn bijzonder, zeer zeldzaam en geven mij toch net even dat "juich" gevoel. Heel bijzonder zo'n ontmoeting, althans voor mij ...

**Bron kaartje:
De Vlinderstichting/Vlindernet**

Inventarisatie nachtvlinders in Eendenkooi Ulesprong door Andy Saunders. tekst: Gerrit Tuinstra

Het Tjeukemeer is bij de meeste mensen goed bekend. Het is zelfs een van de Friese meren die ook veel niet-Friezen wel kennen. De bekendheid van het meer, met op de oevers smalle of hier en daar wat bredere natuurgronden, heeft onder andere te maken met de grote afmetingen. De grootste lengte en breedte bedragen ongeveer 7 en 4 kilometer! Het gebied maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

Maar wat veel mensen niet weten is de aanwezigheid van een eendenkooi, op de noordelijke oever van het meer. De kooi ligt even ten noordoosten van de afrit Sint Nicolaasga, aan de oostzijde van de A6. Vanaf de weg is de kooi niet als zodanig herkenbaar. Het om de kooiplas liggende bos is het enige wat op afstand zichtbaar is. De kooi ligt in het eveneens van Staatsbosbeheer zijnde natuurgebied wat ook wel bekend staat als Ulesprong. Het gebied bestaat uit water, (ruige) graslanden en delen met moerasachtige vegetaties. De eendenkooi zelf bestaat uit